Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2011 жыл 22-чи апрель, байрым кюн. № 73 (18744)

Бағасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

М.Х.Хоконовха «Къабарты-Малкъар Республиканы илмусуну сыйлы къуллукъчусу» деген ат атауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини

УКАЗЫ

Бийик квалификациялы специалистлени хазырлаугъа уллу къыйын салгъаны эмда кёп жылланы ахшы ишлегени ючюн **ХОКОНОВ Мурат Хазреталиевичге** - бийик профессионал билим берген «Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет» къырал билим бериу учреждениясны физический факультетини теоретическая физика кафедрасыны таматасына- «Къабарты-Малкъар Республиканы илмусуну сыйлы къуллукъчусу» деген ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти А.КАНОКОВ.
Нальчик шахар, 2011 жылда 14-чю апрельде, №43-УП

Президент

Арсен Каноков СИЗО-ну жангы корпусунда социальный-жашау болумланы кёргенди

Къабарты-Малкъарны Президенти Арсен Каноков Россейни сюдню жууапха тартылыну юсюнден ооуун толтургъан федеральный службасыны Къабарты-Малкъарда Управлениясыны (УФСИН-ни) следственный изоляторунда болгъанды. УФСИН-ни башчылары бла тюбешип, уголовный жууапха тартылгъанланы законлу сейирлери къалай сакъланганларын сюзгенди, учреждениясны оператив, производство эмда мюлк ишлери бла байламлы вопросларгъа къарагъанды.

Республиканы башчысы СИЗО-гъа бошдан бармагъанды. Нальчикге чабыуллукъ этиу бла байламлы тутулгъанладан алагъа уллу къатылыкъ этилгенине тарыгъыула теркъ-теркъ келедиле. УФСИН-ни башчысыны къуллугъун толтургъан Василий Фёдоров Президентге следствие изоляторда бла аны бёлюмлеринде халны, тутулгъанла къаллай болумлада тургъанларыны юсюнден да билдиргенди. КъМР-ни прокурорун орунбасары Артур Махов тарыгъыулагъа, заявлениялагъа кёре да КъМР-ни прокуратурасы тинтиуле бардыргъанын айтып, следствие изоляторда ишлегенле законну бузмагъанларын, тутулуп тургъанланы тарыгъыулары бла заявлениялары уа сыйтасуз болгъанларын ангылатханды.

Арсен Каноков изоляторну корпусунда айланып, СИЗО-ну жангы корпусунда тутулуп тургъанланы социальный-жашау болумлары бла кеси шагъырей болуп, аланы эркинликлерине бузукълукъ этилмегенин кёргенди. Бери кёчюрюлгенлени бир къаууму алгъын 1920 жылда окъуна ишленгген эски изоляторда тургъандыла. Жанры корпусда уа тутулгъанлагъа жууунурча, башха жумушланы да тындырырча онгла бардыла. Арсен Каноков камералагъа къарагъанды, терсленнгенлени харкюнлюк ишлери, низамлары бла шагъырейленнгенди. Ашаналарына да барып, аш къалай хазырланганын кёргенди. Ол следственный изоляторну камераларында олтургъанла бла да сёлешгенди. Ол заманда аладан Президентге бир тарыгъыу да этилмегенди.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БУЙРУГЪУ

2011 жылда 18-чи апрельде №183-рп

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2011 жылда 11-чи мартда чыгъарылгъан 111-рп номерли буйругъу кючюн тас эттенгне санаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини къуллугъун толтургъан А.АБРЕГОВ.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну

БУЙРУГЪУ

2011 жылда 18-чи апрельде №184-рп

«Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2009 жылда 8-чи июньда чыгъарылгъан 26-РЗ номерли Законуну 25-чи статьясына тиймишлиликде «Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны Аппараты» къырал учреждениясы башчысына **И САЕВА Татьяна Васильевнаны** салыргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини къуллугъун толтургъан А.АБРЕГОВ.

Семинар

Алчы амалланы хайырлана

Элбрус районну администрациясыны жаш тёлю политика жаны бла бёлюмюню башлыгъы бла Тырныауузну ючюнчю номерли орта школунда сабий бригиулени башчыларыны район семинарлары болгъанды. Аны республикалы жандаурлукъну «Айнуу» деген фондуну директору Ирина Кишукова бардыргъанды.

Билим бериую учреждениялярында юйретиу ишни бардыргъан педагогла Россей Федерациясны жаш гражданинини тап сыфатын къурар эмда пропагандагар муратда жаш тёлю бла ишлеуню методларыны бла амалларыны юсюнден теория эм практика жаны бла кёп шартла алгъандыла. Семинарны кезиуюнде жамаат бригиулени ишлерини технология эм методика, инновация приёмлары жарашдырылгъандыла, тренинг заданияла толтурулгъандыла.

Апрель айда сабий эм жаш тёлю жамаат бригиулени лидерлерини бла башчыларыны конкурсларыны регион кезиую башланнганды. Ол «21-чи ёмюрню лидери» деген Битеуроссей конкурсну биринчи туруду. Семинаргъа келгенледен къайсылары болсала да, анга къатышыргъа онг табарыкъдыла. Башхала уа келерини командаларын хазырларыкъдыла. Педагогла, семинарны итогларын чыгъара турып, эшитген эмда кёрген затлары жаланда конкурсну хазырлауда угъай, жаш тёлю бла харкюнлюк ишни бардырыуда да хайырлы боллукъдула деген оюмгъа келгендиле.

Производство

Хар жыл сайын - элли минг тонна тауукъ эт

Прохладна районда «Баксан-бройлер» ачыкъ акционер обществону жангы инкубатору ишлеп башлагъанды. Предприятияны къуучлары халда ачылыууна Къабарты-Малкъарны Правительствосуну Председатели Иван Гертер, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасарыны къуллугъун толтургъан Адиб Абрегов, КъМР-ни Эл мюлк министрини къуллугъун толтургъан Альберт Каздохов, Прохладна муниципальный районну жер-жери администрациясыны башчысы Александр Василенко, «Баксан-бройлер» ачыкъ акционер обществону генеральный директору Мажид Мустафаров эм башхала къатышхандыла.

Инкубаторда Голландиядан келген шёндюгюлю технологияла бла ишлеген оборудование орнатхандыла. Ёсдюрген тауукъ балаланы саны аны хайыры бла 86 процентге кёбейирикди. Саулайда къуруш ишлегене эм оборудованияны орнатыргъа 200 миллион сом къоратылгъанды, аны санында 100 миллион сом кредитни республиканы Правительствосуну гарантиясы бла Сбербанк бергенди. Комплексни бир жылны ичинде ишлеп бошагъандыла.

Акционер обществону таматасы инкубаторну мекямын ичинден кёргюзтгенди. Ол айтханнга кёре, производстволу цехле мында бек тазаладан биридине, бери тышындан букву окъуна кирлик тюйилдю. Бу предприятие биринчиден хар жыл сайын 36 минг тонна тауукъ эт бла онсегиз миллион тауукъ балала чыгъарыр башларыкъды. Ыбы бла, производство кенгертилгенден сора, чыгъаргъан продукция эки кереге кёбейирикди. Бюгюнлюкде предприятие жангы корпусланы къурулушларын башлагъанды. Солдатская станицада ишлене тургъан 35 минг тонна будай жыйыучу элеваторну комбикорма чыгъаргъан завод этерикдиле. Къысха заманны ичинде тауукъланы жарашдыргъан цех да ишлеп башларыкъды.

- Инвестицияла заманында келип турсала, планларыбызны жашауда терк бардырлыкъбыз. Предприятие толу кючю бла ишлеп башласа, хар жыл сайын 50 минг тонна тауукъ эт чыгъарлыкъды. Продукцияны асламысы Краснодар бла Ставрополь крайлагъа барлыкъды. Арт кезиуде быллай предприятиялада ашаргъа хазыр продукцияны чыгъарыуу да айныр башлагъанды, биз ол жаны бла да кюреширикбиз, - дегенди «Баксан-бройлерни» башчысы.

Мажид Мустафаров, Иван Гертер, Александр Василенко.

Инкубаторда 30 адам урунурукъду, комбикорма чыгъарыучу заводда уа - 70. Предприятияны битеу производствону мекямлары хайырланырыгъа берилселе, ишчи жерлени саны 1650-ге жетерикдиле. Иш хакълары, орта эсап бла алгъанда, бир айгъа 20 минг сом боллукъду. Мында урунгъанланы барысы да предприятияны къатында орналгъан Благовещенка элден боллукъдула. Бери аланы заводну транспорту бла келтирликдиле.

Предприятияны ишлеп башлагъаныны энчи магъаналыгъын Иван Гертер да белгилегенди. «Бюгюнлюкде 100 адам иги хакъы болгъан иш бла жалчытыльныпдыла. Аланы саны мындан ары да кёпден-кёп бола барлыкъды, аны себепли иги билимли специалистле да керек боллукъдула. Быллай производстволаны хайырлары бла биз тыш къыралдан келген продукцияны кесибиз чыгъаргъан, качествосу да бийик болгъан продукция бла алышындырыргъа онг табабыз. Бюгюнлюкде анга бизни кюч-къарыуубуз, амалларыбыз да барды», - дегенди ол.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Тюбешиу

Полпред регионлада федеральный инспекторлагъа шарт борчла салгъанды

19-чу апрельде Россейни Президентини Север-Кавказ федеральный округуну толу эркинликли келечеси Александр Хлопонин СКФО-ну регионларында баш федеральный инспекторла бла кенгеш бардыргъанды. Аланы озгъан кезиуде ишлерин игиге санап, ол жууукъ заманда борчларын да туура эттенди.

Мындан ары тамамланылыкъ баш ишледен бирине ол округну социальный-экономика айнытыуну стратегиясы регионлада къалай тамамланганына контроль этиуню санагъанды. Ол санда 2011 жылда 50 миллиард сомгъа жетген къырал гарантияла федерацияны субъектлерини аралярында къалай юлешиннгине дайым да кёз-къулакъ болуну излегенди. Гарантияла жаланда тынгылы жарашдырылгъан эмда экономика файдалары боллукъ проектлегъе берилирге керекдиле, дегенди. Урунуну рынокларында халны игилендириуге бёлюнгген федеральный ахча къалай къратылгъанына да контроль этиуню жалчытыргъа кереклисин чертгенди.

Жамаат-политика ишде 2011-2012 жыллада айырыуланы кезиуюнде тынчлыкны бла ырахатлыкъны жалчытыугъа энчи эс броуллукъду. Александр Хлопонин оюм этгенден, РФ-ни Къырал Думасына бардырыллыкъ айырыулада кандидатланы тизмесине кьачан эсе да бирде уголовный жууапха тартылгъан адамла тюшмез ючюн, баш федеральный инспектора партия биригиулени бла тизмелени регистрациялары къалай баргъанларына къаты контроль этерге керекдиле.

Орус миллетли адамлагъа хар жаны бла да себеплик этиу да федеральный властыны жер-жерледе келечилерини магъаналы борчларындан бири болгъанлай къалады. Бу иш жер-жерледе ырахатлыкъны сакълауну амалларындан бири болгъанына биогюнлюкде субъектлени битеу башчылары да тюшюнгенديلە. Алай регион властыланы ол жаны бла шарт атламларын бош алай, атысаны болсун дегенча этилген мадарладан баш федеральный инспекторла айырыргъа борчлудула. Орус тилни РФ-ни къырал тилинча сакълауну юсюнден да айтмай болмайды. Нек дегенде округну бирбир регионларында ол тийишли жерни алмайды. Орус тилни СКФО-ну регионларыны культура жашауларына, билим бериу процесслерине да къайтарыргъа керекди,деп белгилегенди полпред.

Баш федеральный инспекторла эс бурлукъ дагъыда бир магъаналы иш барды. Ол - регионлада бла муниципалитетледе властыны ачыкълыгъын, аны халкъ бла, граждан общественю структуралары бла байламлыкъ жюрютюрге хазырлыгъын жалчытыуду. Александр Хлопонин регионлада да властыны бла жамаатны арасында байламлыкъла жюрютген институтланы саны бусагъатда округда болгъанланы санына жете келирге керекдиле деп, алай къарайды. СКФО-ну Жамаат совети, жаш тёлю совет, къазакъланы ишлери жаны бла комиссия, асламлы информация органланы редакторлары, дин къуллукъчуланы бирикдирген структурала регионлада да болургъа керекдиле. «Андан кёп болсунла, аз болургъа уа арталлыда жарамайды», -деп чертгенди полпред.

Инспекторла кеслери да, гражданла бла тюзюнлей тюбешип, ачыкълыкъны юлгюсюн кёргюзтюрге керекдиле. А.Хлопонин кенгеше къатышханланы кабинетледен чыкъмай турууну къоюп, жер-жерлеге терк-терк бара турургъа, гражданланы сходларын чакъырыргъа, шахарлада, элледе халны юсюнден аланы айтханларына тынгыларгъа чакъыргъанды.

Коррупциягъа къажау политика бла байламлы да инспекторланы жумушлары кёпдюле. Александр Хлопонин ала регионлада властыны федеральный органларыны бёлюмлерини башчыларыны, жууаплы къуллукъчуларыны араларында терк окъуна байыкъланып къалгъанланы ачыкъларгъа, аллай шартланы къаты тинтиргъе керек болгъанларын да эсгертгенди. Бу ишде инспекторлагъа федеральный структураланы жер-жерледе бёлюмлерини оноучуларын салыуну жорукъларында болгъан тюрлениуле да болушурукъдула. Энди Президентни толу эркинликли келечиси ол къуллукъгъа кёргюзтюлген адамны кандидатурасын федерациясны субъектинде бла федеральный инспектор бла бирге оноулашып салдыкъды.

РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликли келечисини аппаратыны Ич политиканы ишлери жаны бла департаменти.

ОНОУ

Атылып къалгъан дачала сыйырыллыкъдыла

Нальчикни администрациясы садоводланы шахар совети бла бирге шахарны жеринде орналгъан дачаланы инвентаризациясын бардырады. Советни председатели Тауқъан Кишев билдиргеннге кёре, бюгюнлюкде 6850 дачадан толу жарымы атылып турадыла. Аланы иелери участкаларына юч, беш, жети жыл чакълы заманны болмагъандыла. Андан сора да, бир-бир участкаланы бир ненча иелери бардыла. Дача посёлканы кёбюсюню 80 процент чакълысы бошуна турадыла.

Аладан а мюлклеринде урунгъан адамлагъа кёп заран келеди. Сёз ючюн, от тюшсе, от ёчюлтюучю машиналагъа керек жерге аланы юслери бла ётюп терк жетер онг болмайды. Дагъы да иесиз юйчюкледе наркоманла бла аманлыкъчыла жыйыладыла.

Бу болум бла байламлы шахар администрация атылып къалгъан дачаланы мындан ары къадарларыны юсюнден оноу этерча энчи комиссия къурарыкъды. Законнга тийишлиликде аланы сыйырыр амал барды. Округну жеринде битеу дачаладан жаланда 3 проценти приватизация этилипди. Тауқъан Кишев айтханнга кёре, къалгъан участкаланы иелерине жерлерин приватизироватъ этерге эм член взносланы садоводланы товариществосуну кассасына тёлеп турургъа керекди.

Соруулары болгъанла Нальчик шахар, Шогенцуков атлы проспектде 17-чи юйде 9-чу кабинетге келирге боллукъдула.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Магъаналы тематъа ушакъ

«Эллени ичинде жолла – бизни энчи къайгъырыуубузду»

Республиканы социально-экономика жашауунда улоу бла жолла магъаналы бёлюмледен бирлери болгъанларын эсге ала, бюгюнлюкде ол сферада ише къалай къуралгъанды деген эм башха соруулагъа жууап алыр муратда КъМР-ни транспорт эм жол мюлк министрини къуллугъун толтургъан Ануарби Суншев бла ушакъ этгенбиз.

- Ануарби Абубович, транспортда халны юсюнден айтсагъыз эди?

- Министерство кесини ишин КъМР-ни Президенти Арсен Каноков республиканы Парламентине этген чакъырыууна кёре къурайды. Анда айтылгъан магъаналы ишлени заманында тамамлауду баш борчубуз да.

Озгъан жыл бёлюмде эки миллиард сом багъасы иш тамамланнганды. Ол битеу да халкъгъа жумуш этиуню 14,5 процентин тутады. Министерство шахардан тышына, районлагъа, эллеге эм республикадан башха регионлагъа жюрюгенлени халларын къуралыулу этер ючюн, конкурс бардыргъанды. Аны итогларына кёре, республикада ол сферада сынаулары эм ахшы сырлары болгъан предприятияла айырылгъандыла. Бюгюнлюкде аллайланы онсегизи бла келишим жарашдырылгъанды. Белгилеп айтыргъа ооеме, кесибизни харкюнлюк ишибизде эм башха къорхъуусузлукъну салабыз.

Правительствода къабыл этилген буйрукъгъа тийишлиликде шёндюгюлю техника информация жумушла этген ара къурай турабыз. Аны бла борчу - автотранспортубузну спутник связь бла жалчытыуду. Андан сора да, быйыл аслам эсни пассажирлени жюрютюуде контрольну эм качествону игилендириуге бурлукъбуз. Лицензиялары болмагъанланы дайым ачыкълагъанлай турлукъбуз.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Саугъалау

Бек иги бёлюм

Россей Федерациянны Пенсия фондуну правлениени Москвада бардырылгъан жыйылыууда 2010 жылда ишини итоглары чыгъарылгъандыла. Пенсия фондну правлениени председатели Антон Дроздов Къабарты-Малкъарны къырал учреждениясы – РФ-ни Пенсия фондуну Бёлюмюню таматасы Хасанби Шеожевге «2010 жылда федеральный округда ПФР-ни бек иги бёлюмю» деген дипломну кючуанчлы халда бергенди. Анга бир тюрлю чырмаусуз, тап ишлеп турғъаны ючюн ыспас этгенди.

РФ-ни Пенсия фондуну Къабарты-Малкъарда Бёлюмю 2010 жылны итогларына кёре, Пенсия фондну бёлюмлерини арасында алчы болгъанын энтта да бир кере кёргюзтгенди. Правленни жыйылыуунда ол бийик технологияны болгъаны, ПФР-ни битеу инновация проектлерине тири къатышханы, къуллукъчуларыны бийик профессионализмликлери, алчы сынауну кенг хайырлана билгенлери чертилгенди.

РФ-ни Пенсия фондуну КъМР-де бёлюмюню пресс-службасы.

Жетишим

Школдан– Бауман университетге

Заюково элде ючюнчю номерли школну онбиринчи классыны окъуучусу Аслан Сабанчиев, «Космос» деген битеуроссей конкурсда биринчи жерни алып, Москвада Бауман атлы техника университетте экзаменсиз алынныганды.

Уставлары Асланнга бийик багъа бичгендиле. Сюйген предметлери физика, астрономия, биологиядыла. Ол район эм республикалы олимпиадалада хорлап тургъанды.

Былтыр школчуланы «Шаг в будущее» деген битеуроссей олимпиадаларында космонавтика жаны бла биринчи жерни алгъанды, «Созвездие» деген битеуроссей олимпиаданы лауреаты болгъанды. Аллай жетишимлери ючюн Аслан Москвада «Золотой запас» деген сменнге къатышханды. Анда белгили алимле сабийлени илму-техника чыгъармачылыкъ жаны бла фахмулары айныгъырча болушадыла. Сменде да Аслан Сабанчиев терен билимли сегизеуленни санына киргенди.

Залина ШОМАХОВА.

Жазылыу-2011

Хурметли жамаат!

2011 жылны экинчи жарымына жазылыу кампания башланнганды. Сиз «Заман» газетге связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз.

Алты айгъа жазылыуну багъасы тюрленмегенди, алгъыннгылай къалгъанды - 356 сом 10 капек.

Бизни индексибиз - 51532

Техника къарауғъа – Интернетни болушлугъу бла 2 бет

Ёмюрде унутулмазлыкъ революционер 2 бет

Полициячылагъа гражданла ышанырча 2 бет

Келир ыйыкъгъа TV-ны, радиону программалары 3-4 бетле

«Эллени ичинде жолла – бизни энчи къайгъырыуубузду»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

- Темир жол транспортда болум къалайды?

- Жарсыуґа, он жаны бла кёрюмюлерибиз хазна тюрленмегенди, бурунгу жылдача къалґандыла. Аны баш сылтауу - жюкню ташыуда эм вагонланы товардан толтуруп ийиуде багъала кётюрюлгенидеди. Болсада иги тюрлениуде да бардыла. Темир жол организациялагъа льготала берилгеннлери бла байламлы окъуучулагъа шахардан тышына жюрюген маршрутлада компенсация ачхала тёленип башлагъандыла.

Жер-жерли администрациланы, Минеральные Водыде орналгъан бёлюм бла бирге темир жолла барґан ызланы эм аланы тёгеркеклерин тап халґа келтирирге оноулашханбыз. Андан сора, «Россейни темир жоллары» акционер общество бла Нальчикде эм Прохладныйде вокзаллаґа тынґылы ремонт этерге проектлени жарашдыра турабыз.

КЪМР-ни Президентини бийруґу бла быйыл жангы аэропортну эм интермодальный транспорт арану къурулушунда хазырланыу ишле бошаллыкъдыла. Оп проект бек маґаналыдан бирине саналады. Дагъыда, башында айтханымча, къоркъуусузлукъґа энчи эс бурабыз.

- Республикада жолланы, кёпюрлени тап халґа келтириу жаны бла къаллай мадарла этиледи?

- Битеу да озґан жылда 216 километрде къурулуш ишле бардырылґандыла. Дагъыда 347 метр кёпюрле алґан участокла хайырланылырґа берилґендиле. «Кавказ» федеральный жолну тап халґа келтириу жаны бла къабыл этилген план толтурулады. Андан сора да, ол жолну игилендириу жаны бла 2015 жылґа дери республикалы программа жарашдырылґанды. Быйыл биринчи сентябрьге Нальчикге кирмей ётген федеральный жолну къурулуу бошаллыкъды.

Регион ишлени юсюнден айтханда, Кисловодск-Долина Нарзанов-Джылы суу-Элбрус жолда къурулуш бардырыллыкъды. Озґан жылда ол участокда 31 километр хайырланылырґа берилґенди.

Министерство регион маґаналы жолланы 2013 жылґа дери тап халда тутуу бла байламлы КъМР-ни Правительствосуна берґен предложениясын къабыл кёрґенди. Аны хайырындан жол жаналарыда ёстен тереклени бутакъларын кесерґе эм ол тийрелени тапландырыуґа кереклисича тенли бир ырысхы бёлюнненди. Жаз башында, суула кётюролґен заманда, черекле барґан жерлени эм кёпюрлени тюплерин ариуларгъа, бегитирґе да онг табылґанды.

Республиканы башчысыны буйруґуна тийишлиликде шёндю Краснодар крайны сынауу Къабарты-Малкъар кийириле турады. Анга кёре жолланы иелери бла жер-жерли администрациялары оноулашып, ол жерледе ётген ызланы тап халда тутарыкъдыла.

- **Арт кезиуде эллени, шахаралны ичлеринде жоллагъа эс бурулуп башланґанды. Ол ишни тохтатып къоймай, андан ары бардырлыкъмысызса?**

- Районлада жолланы ремонтларына озґан жылда 76,5 миллион сом къоратылґанды. Ол санда республиканы бюджетден да, жер-жерли бюджетлеге эллени ичинде ызлагъа къараргъа субсидияла берилґендиле. Быйыл аллай ишлеге арадан эм республиканы бюджетледен бёлюннген ырысхыла иги кесекге кёбейиркидиле. Сёз ючюн, Нальчикде 268 миллион сом къоратыллыкъды. Жылны экинчи кварталында асламысында кючюбюзню къоншу республика бла байламлыкъ жюрютген магистральларґа, адамла солурґа барлыкъ жерлеге эм Нальчикни район арала бла, аланы уа эллё бла къошхан жоллагъа бурлукъбуз.

Бюгюнлюкде республикада тёгеркни тазалау жаны бла экиайлыкъ бардырылады. Аны бла байламлы жер-жерли администрацияланы башчыларына бойсунууґузда болґан жолланы жанларын кир-кипчикден тазалагъыз, ол жумушха ие кёзден къарагъыз деп тилерик эдим. Эллеге, шахаралґа барґан жолланы жанларын тапландырыу хар бирибизни да борчубузду.

Быйыл эллени ичлеринде болґан ызланы ремонтларына бюджетибизден 60 миллион сом бёлюнюрюкдю. Келир жылдан башлап республикада аллай ишлени бардырыргъа 100 миллион сомґа жууукъ ахча салынып турлукъду.

Ушакъны **КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан** бардырґанды.

Дата

Ёмюрде унутулмазлыкъ революционер

В.И. Ленин туґуанлы бюгюн 141 жыл болады

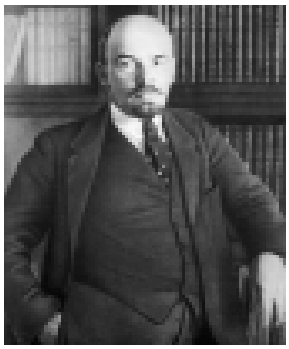

Тарыхда адам улуну къадарында улуу маґананы тутхан кёп айтхылыкъ инсанла болґандыла. Жюз, минґ жылла озарла, аладан кёплерини атлары окъуна саґсыныллмаз. Аллы Владимир Ильични аты уа ёмюрледе унутулукъ тюйюлдю. Ол къыралбызны аягъы юсюне салґанды, орус аскерни ючлю этгенди, культурабызны жангыртханды, миллет къоркъуусузлукъну системасын къурґанды. Ол затла барысы да фашизмни хорлаґъа, рейхстагны башына Къызыл Байракъ орнатырґа онг берґендиле. Урунґан халкъны бачамасы индустрияны аллай демингили мурдорун салґанды, къыралыбызны космоса биринчи болуп жол ачарын жалчытырча. Быллай улуу жетишимге бир заманда бир кишиге да уґыай деп айталлыкъ тюйюлдю.

Ленинни заманы кетмегенди. Ол, къыраллаґа, континетлеґе ёте, жарыкълыкъ, сериуюнлюк жайыу кюч ала барады. Ниетлери жаланда Россейни коммунистлерин кюрешге таукеллендирип къуймай, битеу дунияны халкъларын алґа этген кюч болґанлай къаладыла. Аны ниетлери хорлаґъкъларына ишек жокъду, нек десегиз ала урунґан адамґъа оґурлулукъну, тюзлюкню жолун ачадыла.

Ленин аллай бачамады, дунияда анґа тенґ жокъду. Айтхылыкъ теоретик, жашаґъа терен тюшюнґен алим, адамланы зыындан тизе билген трибун, акъылман къырал къуллукъчу, хар кимни да жарсыуґна къайґъыра, болуша билген, кеши башхаладан ёрге кётюрмеген, оґурлулукъну жол нёгери этген. Ол хар заманда асламлаґъа ышанґанды, аланы чыґармачылыкъларыны, башламчылыкъларыны кючюне ийнанґанды. Чынтты гуманист болґанды. Жаш тёлюню чексиз бек сюйґенди, андан къаты да суґрагъанды, келир заманда коммунизмни кёрарыкъ ол болґанын айтханды. Сабийлени юслеринден дайым къайґъырґанды. Ала эркин жашауда насыплы болурларын кюсегенди.

Урушлада тозуґрагъан, оюлґан къыраґъа башчылыкъ этерґе тюшгенди В.И. Ленинні. Аны аягъа юсюне салыр ючюн, уллу акъыл, кючь, ырысхы байлыкъ керек эди. Беш жылны ичинде Россейни бёлеклеґе юлешинґен, журун-журун болґан империяны къалґан-къулґанлаларындан жангыдан жыйышдырыґа тюшгенди. Аллай къысха заманны ичинде къыраз ышанґыны мурдор салґанды.

Уллу Ата журт урушну аллында заманны излемлерине тийишлиликде ишленґен алты минґ завод хайырланылырґа берилґенди. Къыралыбызны граждан урушдан сора жангыз бир самолёту, бир танкы, бир трактору, бир комбайны болмагъанды. Арада 20 жыл озґандан сора уа фашистле бла къазауатха дуниядеки бек кючлю Т-34 танк «Катюша» системалы артиллерия, ИЛ-2 штурмовик самолёт таукел киргендиле.

Аз саны халкъланы юслеринден дайым къайґъырґанлай турґанды В.И. Ленин. Патчахны заманында уа ала гунч болуп къалырґа жетґенлери баямды. Ала къыраллыкъларын аны къолундан алґандыла, окъурґа, ишлерґе онг тапхандыла. Совет властьны жылларында бизни республика уллу къурулуш майданґа айланґанды. «Искож», «Телемеханика», «СКЭП», электровакуумча демингили заводла ишлеп башлаґандыла. Алада урунурча бийик усталыкълары болґан ишчи коллективле къуралґандыла, инженер-технік кадрла хазыланґандыла.

СССР-де нартюх ёсдюрюуде Къабарты-Малкъар биринчи жерґе чыкъґанды, тёрт кере уллу къырал саугъалагъа тийишли болґанды – Ленинни эки ордени, Октябрь революцияны ордени, Халкъланы Шуёхлукъларыны ордени алґанды. Бюгюн, багъалы Ильичибиз туґуан кюн, биз ол сауладан да сауду деп ёхтемлик бла айталлыкъбыз. Аны аты тюз ниетли, адеплі адамлаґъа ёмюрлеґе сакъланырыкъды.

Бачамабызны заманында жашаґан, атлары дуниягъа айтылґан адамланы сёзлерин юлгюге келтиррґе сюеме. Францияны фахмулу жазыучусу Ромен Роллан былай дегенди: «Мен Ленинни деменгилилигине сейиртамаша болама. Бизни ёмюрде Европада аныча уллу адамлыґъы болґан инсан барды деп билмейме... Адам улу халкъґа алай жаны-къаны бла тюз ниетли къуллукъ этґен акъылманны билмейди. Жашап турґан заманында окъуна ол кесини ниет кючюню уллулґуґу бла доммакъ эсгертмеґе тийишли болґанды, ол ёмюрледе унутулукъ тюйюлдю...».

Уинстон Черчилль кесини чыґъармаларыны биринде былай жазґанды: «Ленинни акъылы жарыґъан заманда, ол битеу дунияны бирча кёрґенди, аны бедишликлерин, бек алґа уа тюзлюк болмаґъанын билґенди. Аллай адамла жюз жылдан бир туудылла...»

Бюгюнлюкде Уолл-стритден башлап хар жерде да капитализмни либерал юлгюсю оюла барґан, алчы къыралланы экономикаларыны мурдору тебип башлаґан кезиуде, халкъла хар затны да рынок тап халґа келтирмазына тюшюнґенгиле, ол затны жаланда социальный жанына тийишли магъана бере билген къырал этаплыґъын анґылаґъандыла. Эндиге дери жыйышдырылґан алчы сынауну толусунлай хайырлана билсек, ол заманда алґа таукел атларґа къолдан келликди.

Алай болмаса, адамланы оюмсуз жашау этґенлери ючюн табийґъат дерт жетдирмей къорыкъ тюйюлдю. От тюшюуле, жер тебиуле, ырхы келиу, суулану кётюрюлюулери бла ол эсгертґенлей турады. Тюзлюкге къуллукъ этиу, халкъланы мамырлыкъда, шуёхлукъда жашау этиулери, билимлерин ёсдюрюу, хар иги затны багъалы кёрюу бла жашау эталаскъ, аланы барысын да бирикдиралсакъ, ол заманда ишибиз онгуна барлыкъды. Ленин ол жол бла барґанды. Аны себепли аны аты ёлюмсюздю.

Зайрат ШИХАЛИЕВА,
КъМР-ни Парламентини депутаты, КПРФ-ни Къабарты-Малкъар рескомуну биринчи секретары.

Хорламны кюнюне

Ата къарындашларым

Уллу Ата журт урушха Къулбайланы тукъумдан кёп жаш къатышханды. Аладан экиси - Хасинни эки жашы Биберт бла Науруздула. Аланы эки гитче къарындашлары, жыл санлары жетмей, аскерге чакыырылмагъанлыла.

Мен аладан бири - Абдуллаты кызыма. Бююн атамы Ата журтларын къоруулай ёлґен къарындашларыны юслеринден ёхтемлик бла айтырґа боллукъма.

Биийертте 1941 жылда 35 жыл толґанды. Ол жыл аскерге чакыырылґанды. Айтыуґа кёре, аны адамлыґъы, адеби-къылыґъы, чырайы, батырлыґъы кёплеге юлгю эди. Ростовдан жазґан биринчи эм ахырґы письмосундан башха аны юсюнден бизге белгили бир зат да жокъду. Жаланда артда аты белгисиз тас болґанланы арасында айтылґанды. Мен а толу ийнанама ата къарындашым жигит солдат, чынтты эр киши болґанына, нёгерлерине тенґлик эте билгенине.

Наурузну къадары да жарсыулуду. Ол да урушну къанлы жолларында белгисиз тас болґанды. 32-жыллыкъ жаш НКВД-ны Кавказ миллет дивизионуну 20-чы бёлюмюнде къуллукъ этґенди. Комсомолчу жаш хар бир ишде да атын махтау бла айтдырґанды. Урушха уа аскерде къуллукъ эте турґанлай киргенди. 1941 жылда 23-чю сентябрьде жазґан письмосун аны кёзюнден кёрюп сакълайбыз. Ол анда атасыны, анасыны, къарындашларыны эм битеу жуууқларыны, ахлуларыны юслеринден къайґъырып, алагъа тынґысызы болуп жазґанды, хар бирине тансыкъылыкъ салам жибергенди.

Науруз 1942 жылда къызыу сермешлени биринде ауур жаралы болґанды. 10-чу мартдан 19-чу апрельге дери госпитальда жаралары бакъдырґанды. Андан Новороссийскийни аскер комиссариатына кетґенди. Ол кюнден сора аны къадары бизге белгили тюйюлдю. Мен 1985 жылда окъуна СССР-ни Къоруулау министерствосуну Аскермедицина музейине жазґан къагъытыма архиведен жууап алґан эдим. Анда да ата къарындашымы къадарыны юсюнден бир тюрлю шарт айтылмагъанды. Алайды да, ол да белгисиз тас болґанланы тизмесиндеди.

Ата журтубузну къоруулай жанларын къурман этґен ата къарындашларымы эм тукъумну башха жашларыны атлары бизни эсибизде ёмюрледе турлукъдула. Аланы чынтты адамлыкълары, батырлыкълары. Ата журтубузґа кертичиликлери тёлюден-тёлюге берилликдиле. Биз жашаґан къадарда аланы атлары да ёлюмсюздю.

КЪУЛБАЙЛАНЫ Лариса.

БОРЧЛАРЫН БИЛГЕНЕ

Намысы жюрюйдю

Болатланы Асият Ташлы-Тала элни администрациясыны специалистди. Хар керекли документни ол тынґылы эм терк хазырлайды. Адамланы жарсыуларына, сураулларына болушчунчу, тынчая билмеген къызны жамауатны арасында намысы жюрюйдю.

Суратны МАМАЙЛАНЫ Алий алґанды.

АХШЫ ТЮРЛЕНИУЛЕ

Техника къараугъа – Интернетни болушлугъу бла

Автомобильлени регистрация этиуню тамыры бла игилендириу бла байламлы тюзетиулени эрттеден бери сакъланґан пакетлери къабыл этилгенди эм хайырланылып башланґанды. МВД-ны реформасы автомобильлени учётха салыуну иги да тынч этґенди. ГИБДД-де автомобильлени регистрация этґен иш бла байламлы службала айыкъны ыйых эм баш кюнлеринден башхаларында ишлейдиле.

Водительлени барысыны да юомларына кёре, биринчи номерли (эм магъаналы) тюзетиу автомобильни иесине, ол башха шахаґръа, регионґа кёчґенде окъуна машинасын учётдан чыґарырын юорешмезге эркинлик берґен тюзетиудю. Жангы региондагъы ГИБДД-ге барып, машинасын анда учётха салса, иш аны бла тамамланылады, нек дегенде автомобилин алґынны жерде регистрация учётдан автомат халда чыґарлыкъдыла.

- Ол а бек уллу женгилликди. Бизни оюмубузґа кёре, жангы жоруклана эм уллу магъаналы пунктларыды, - дейди «Известия»ны» корреспондентине Россейни Автолюбительлерини федерациялары ара шахарда бёлюмюню башчысы Сергей Канаев. - Магъанасына кёре экинчи жерде уа машинаны регистрация этиу бла байламлы битеу ишлени да ГАИ-ни регионда бёлюмюнде тамамларґа боллугъуну юсюнден айтылґан тюзетиудю. Башхаа айтханда, сёз ючюн, сен ара шахарны Север округунда жашайса, автомобилингни уа учётха Восточный округа салырґа сюесе.

Энтта да уллу магъаналы бир жангылыкъ: МВД водительлени кёпперини къанларын бузґан быллай ишни - моторну номерине къарау бла байламлы процедураны - кетґенди. Машиналы моторну номери аз окъуна бузулґан эсе, аны иесин алґын экспертизаґъа жибериучю эдиле, ол порлю тинтиуле уа бир ненча айны ичинде бардырылырґа боллукъдула.

- Битеу прогрессли дуниядa двигательни запчастъха санайдыла, - деп анґылатады Сергей Канаев. - Машиналы уа вин-номерине къарап тинтедиле. Бизде уа двигательни тот басхан эсе неда номерлеринде тарихле кёрюнмей эселе, иеси аны учётха салалмай эди. Энди уа ол ишарталлыда тынч болґанды. «Криминальный» автомобильле да энди кёбейирик тюйюлдюле: номерлени жангыртып энди бир киши да кюрешмейди: ГАИ-де жангы документлени сатып алґан тынчыракъды, ол ишден эсе.

Машинаны альчуу-сатыуну процедурасы да иги да тынч этилґенди. Сатыучу энчи автосун учётдан чыґарып кюреширик, сатып алґан адам да жангы машинасын учётха салама деп айланырыкъ тюйюлдюле. Ала экі документни - машинаны жангы иеси аны кесини атына жазыуну юсюнден къагъытны эм сатылґан автомобильни регистрация этиуню юсюнден къагъытны ГИБДД-ге алып келселе, тамамды. Аны бла бирге уа жангы ие машина бла бирге алґынны иени номерлерин да алып кояргъа боллукъду.

Ахырында быллай затны юсюнден айтырґа боллукъду: техника къараудан ётюуню жангы жоруклары автолюбительге саугъа болґандыла. Ол тюрлю ишни этип, быллай ючю кезиуде кюреширге керек боллукъ тюйюлдю: Иени юсюнден шартла тюрлендиріґленлерінде (сёз ючюн, тукъум ат алышындырылґанда), регистрацияны юсюнден свидетельстону эм техпаспортну тас болґанларны оюларына жангылары берилґенде, тас болґан номерлеи неда бузулґан номерлени орунларына жангылары берилґенлеринде.

- Битеу алыт айтханда, закон бек игиди, - дейди Сергей Канаев. - Кертиди, аны бир-бир пунктлары мындан ары да жашасала боллукъ эди. Сёз ючюн, двигательлени тинтиу бла бирге кузовланы, шассиленіи тинтиу да кетерилсе боллукъ эди эмда регистрацияны жаланда жангыча регионланы чеклеринде уґай, саулай къыралда окъуна бардырґъа нек жарамайды? Алай этер ючюн а, белгили затланы бир базалары керек тюйюлдю, ГИБДД-де да жокъду ол база.

Чертип айтханда, автоинспекция башда айтылґан жангылыкъла бла чеклеринп къаламґанды. Техника къарау барырґъа очередьге жазылыр ючюн, ГИБДД-де бу кюнледе электронный интернет портал амал да къуралґанды, аны болушлугъу бла къырал жумушланы да хайырланырґа боллукъду.

Чиновниклени юомларына кёре, ол тюрлю амал коррупциядан эм уллу очередьледен къутулуґъа болушурукъду. Андан сора да, бусагъатда ГАИ-де быллай документни жарашдырып кюрешедиле. Анда белгиленґенича, автовокзалланы техника къарауну бардырырґъа эм автомобильлени учётха алырґъа эркинликлери кенґертилирге керекдиле.

«**ИЗВЕСТИЯ**» газетден.

Эркин тутушуу

Эки кюмюш, бир доммакъ майдал

Владикавказда 1991-1993 жыллада туґуанланы араларында эркин тутушуудан Россейни биринчилиги бардырылґанды. Анга къыраллы къыркъдан аслам регионундан тёрт жюз жаш гёжеф къатышханды.

Къабарты-Малкъарны даралы эришиуде онтоґъуз спортчу кёрґюзтґендиле. Аладан ючюсю биринчилики призёрларыны санына киргендиле. Альберт Ципинов 84 килограмм ауурлукъда кюмюш майдалґъа тийишли болґанды. Аны тренерле Замир Кануков бла Анзор Темботов юйретедиле.

Аллай жетишимге 120 килограмм ауурлукъда Шауаланы Шамил да жетґенди. Аны эришиуґе тренерле Чапаланы Алик бла Ажоланы Асадуллах хазырлаґъандыла.

Алан Абаюков, 66 килограмм ауурлукъда эрише, ючюнчю жерґе чыкъґанды. Ол тренер Николай Закураевни кьолунда юйренеди.

Бу эришиу 1991-1993 жыллада туґуанланы араларында дунияны бла Европаны биринчиликлерине эм дунияны кубогуна сайлау кезиу эди. Альберт бла Шамил быйыл июнь айда Сербияда бардыыллыкъ Европаны чемпионатына къатышыґръа эркинлик алґандыла. Аланны уа, жуууқъ заманда юйретиу-жарау этиу сборлада кесин тийишли кёрґюзтсе, май айда Германияда дунияны кубогу ючюн эришир онгу боллукъду.

Бизни корр.

Брифинг

Полициячылагъа гражданла ышанырча

КъМР-де Ич ишлени министерствосунда бу кюнледе бардырылґан кезиулю брифингде сёз «Полициялны юсюнден» Федеральный законнга тийишлиликде къаллай тюрлениуле бола тургъанларны юсюнден барґанды. Журналистле бла министерствону штабыны начальнигини къулугъун толтурґан Александр Доронин эм КъМР-де МВД-ны жамауат советини председатели Ханси Хураков тюбешгендиле.

Александр Доронин МВД-да реформала бла байламлы ич ишледе къуллукъ этґенлени аттестациялаг кезиуюнден алґъа бардырылґъанын билдиргенди. Ол жууаплы иш болґанын белгилеп, чынла жюрютґен кёпле мындан ары полициячы деген атны жюрютююклери бла къаллыкълары ма анга кёре боллукъду, дегенди.

-Биз россейли полициячыны даражасын кётюроуґе айыкъп эс бурлукъбуз. Адамлыкъ шартлары, адеп-къылыкъны, профессионализмни эсге алдыкъбыз. Аны бла бирге полициячы гражданланы эркинликлерин, къыралны къоркъуусузлугъун къалай къоруулай билґенине да тынґылы къараркъбыз. Полицияда къуллукъ этерґе кимле келґенлерине кёре боллукъду туґанлыґъы, ол а, - деп эсгертґенди.

Ич ишледе кёп жылланы къуллукъ этип келґенлени юслеринден айта, Александр Доронин барысын да солурґа иерґе керекди деґен оюмну тюзге санамаґанды. Милицияны ахшы тёрелери сакъланырыкъларын белгилеґенди. «Жамауат жангы стуктура аны бла байламлыґъын бютюн иги къурар деп ышанады. «Полицияны юсюнден» кючюне кирґен законда да ол шарт жазылынды», - деп эсгертґенди.

Полицияны энчи къауумун къурай туруп, Ич ишлени министерствосу жаланда кесини оюму бла чеклеинп къалмазлыґъын, ол ишге жамауатны да оюму да сураллыґъын, аттестация комиссияны ишине МВД-ны жамауат советини эмда ветеран организациясыны келечилери да къатышырыкъларын да билдиргенди штабны башчысы.

Ол айтханґа кёре, бюгюнлюкде РФ-ни Ич ишлерини министерстволарыны башчыларыны араларында аттестация бардырылады. Мындан ары КъМР-де ич ишлени министрини алты уґай, юч орунбасары боллукъдула.

Хасанби Хуранов а ол ишлеп башлаґан заманда милицияда къуллукъ этерґе кимлени алыучуларын эсгергенди. «Ала бек къаты сайланґандыла. Жаш адамланы милицияґа алырдан алґа ала ишлеґен предприятияланы, организацияланы, комсомол организацияланы рекомендациялаґан сурагъандыла», - дегенди.Кеси да милицияґа Нальчик шахарны тутуруучу комитетини рекомендациясы бла барґанын айтханды. Полицияда къуллукъ этерґе сюйґен адамны кандидатурасына хар жаны бла да тынґылы къаралса, ол заманда гражданла да анґа ышанырла, арада гурушхалыкъ да болмаз.

Брифингни ахырында Александр Доронин журналистлени соруларына жууапла бергенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Прокуратура

Хыйлалыґъы башына жетґенди

Нальчик шахарны прокуратурасы «Россейни гражданларына тынґылы эм жараулу жашау журтла» деґен миллет программа жашауда бардырыла туруп шахарны администрациясы законодательство къалай толтурґанын тинтґенди. Аны кезиуюнде ачыкъланґанына кёре, гражданин Г. программаґа къатышыр ючюн, шахар округну жер-жерли администрациясына тийишли документле жарашдырып бергенди, ол санда кредит алырґа онг берґен справканы да. Бу адам ишлеґен жерде жангыдан тинтиу ишле бардырылґанында, аны орталыкъ айлыкъ хакъыны ёлчеми справкада кёрґюзтюлґен сандан аз болуп чыкъґанды.

Къалай-алай болсада, Г. хыйлалыкъ бла федеральный бюджетден 375,8 минґ сом субсидия алґанды. Ол а, РФ-ни Уголовный кодексинде белґиленґиннеке кёре, аманлыкъчылыкъды. Бу шартха кёре материалла Нальчик шахар округа ич ишлени управлениясына процессуальный оноу этилирґе деп жиберилґен эдиле. Бусагъатда Г.-ны хыйлалыкъ этґени бла байламлы уголовный иш ачылґанды. Аны бла бирге уа шахарны прокуратурасы гражданин Г. законсуз алґан субсидия ачханы артха къайтарыуну юсюнден дау къагъыт жарашдырыуну вопросуна къарай турады.

З. ШОГЕНОВ,
Нальчик шахарны прокуроруну болушлукъчусу, экинчи класслы юрист.